

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Valse profetie

Is het nodig om te schrijven over valse profetie?

Staat die niet mijlenver bij ons vandaag?

Een signalement.

B. Luiten ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten	
Valse profetie	645
Meditatief - A. Kamer	
De meezinger van je leven	649
Wandelen met God - B. Luiten	
Onvoorwaardelijke liefde	650
Achtergronden - A.C. Breen	
De Dan Brown Code 1	652
Voetnoten - B. Kamphuis	
Tijdverlies	655
Van binnen naar buiten - P. Houtman	
Arm en rijk in de Bijbel (2)	656
Opvoeding en onderwijs - R. Liefjijn	
Zorg en aandacht - wie doet wat?	658
Lied van de week - A. de Heer-de Jong	
Liedboek 424: Looft overal, looft al wat adem heeft	659
Boekbespreking - H. Veldman	
De eeuw(en) van de Reformatie door de eeuwen heen	659
En verder...	
Uit de kerken, Persberichten	

Het is niet mijn bedoeling in deze bijdrage een studie te bieden naar wat profetie vandaag is. Daarvoor zouden deze kolommen te weinig ruimte bieden. Wie daarover wil lezen verwijst ik graag naar de recente studie van E.A. de Boer in de bundel *Geestrijk Leven*.

De Boer werkt daarin met de drieslag inzicht, doorzicht en uitzicht. De gave van de profetie geeft iemand *inzicht* in Gods Woord, *doorzicht* in Gods werk en werkelijkheid, en *uitzicht* op de weg die de Geest gaat. Dit even als korte, herkenbare typering.

Mijn insteek nu is smaller. Ik werd in de afgelopen tijd op meerdere manieren bepaald bij *valse* profetie. Mijn interesse werd gewekt door de manier waarop valse profetie ontstaat. Want eerlijk gezegd schrok ik daarvan. Het was voor mij reden om mijn eigen prediking nog eens goed tegen het enige licht te houden.

De vraag

De vraag is: hoe wordt iemand een valse profeet? Wat is een valse profeet eigenlijk? Ik denk dat weinig mensen erop uit zijn om het te worden.

Ik laat nu even buiten beschouwing dat mensen zich geheel kunnen geven in de macht van andere religies, om vervolgens een boodschap uit te dragen die haaks staat op het evangelie.

Dat komt voor, helaas, maar is ook herkenbaar. Er wordt niet gedaan alsof.

Juist dat, die schijn, doet een boodschapper van de Heer soms als 'vals' door de mand vallen. Dan wordt er gesproken in de naam van de Heer, maar het is niet van de Heer. Het is bedrog, je verkrijgt je erop. Hoe ontstaat dat? Waarom doet iemand zo?

Ik laat ook buiten beeld dat er voorgangers in Nederland zijn, die openlijk afscheid hebben genomen van de bijbel als betrouwbaar Woord van God. Hun profetisch spreken wordt daarmee ook onbetrouwbaar, en van alle kracht beroofd. Ook dat is nog wel te doorzien, al ligt dat soms lastig.

Maar als je nu de Schriften aanvaardt als betrouwbare, geïnspireerde openbaring, hoe kun je dan toch vervallen tot valse profetie? Dat is haast niet mogelijk, zou je denken. En is in ieder geval heel subtiel, niet openlijk, nauwelijks herkenbaar.

'ziet toe op uzelf en op de gehele kudde'

Wie zou vanuit zijn christelijk geloof zoiets willen doen? Niemand, vermoed ik. Maar zou het daarom ook niet gebeuren?

De valkuil

De valkuil is altijd en overal aanwezig. Ook al zijn we vervuld van de beste bedoelingen. Want de oorzaak is in de Schrift vaak heel eenvoudig, namelijk dat predikers gevoelig zijn voor wat mensen willen horen.

Bekend is de geschiedenis van Micha, de zoon van Jimla, in de tijd van Achab.² De koning had 400 profeten die allemaal zeiden, dat hij gerust ten strijde kon trekken tegen Ramot in Gilead. 'De Heer zal u de stad in handen geven', profeetelden zij. Want dat wilde hij graag horen. Alleen Micha sprak woorden van God: 'Ik zag Israël verspreid over de berghellingen, als een kudde schapen die geen herder heeft'. Ook zei hij, dat er een leugengeest was in de andere profeten. Prompt werd hij door één van hen in z'n gezicht geslagen. Valse profeten denken om hun eigen hachje. Broodprofeten zijn steeds op hun hoede, uit eigenbelang. Bij Micha was daar niets van te merken.

Een andere profeet was Jeremia. Zelf was hij helemaal 'overruled' door het Woord van God, zo had het hem geschokt en in beslag genomen. Het was sterker dan hij, het bracht hem in de grootste moeilijkheden door de vijandige houding van het volk. Maar Jeremia móest spreken, hij mocht en kon het niet laten. Hij duizelde ervan, ook was het in hem als een vuur. Bij één van de uitleggers kwam ik de opmerking tegen, dat het niet mogelijk is de profetieën van Jeremia te bestuderen en aan de echtheid ervan te twijfelen. Zo werkelijk kwam God in hem tot zijn volk.

Tegelijk had hij heel veel te zeggen over de leugenprofeten uit die tijd. Want die zeiden steeds tegen de mensen, dat ze niets te vrezen hadden, en dat Jeruzalem gespaard zou blijven, ook al hadden de Chaldeeën het beleg er omheen geslagen. Waarom zeiden die leugenprofeten dat? Omdat ze spraken uit hun eigen hart, en zich daarbij lieten leiden door de gedachten en de wensen van het volk. Ongetwijfeld spraken ze daarbij ook vanuit hun eigen overtuiging en beeldvorming: 'Israël gaat nooit verloren!' Zo was dat toch altijd geweest? Zo is toch het woord van God door de eeuwen heen?³

De keerzijde

De keerzijde hiervan is, dat valse profeten ook belangrijke dingen *niet* zeggen. Ze roepen niet op tot bekering, misschien wel oppervlakkig wat allerlei gedrag betreft, maar niet tot een echt ander leven diep in het hart.

Eens heeft God daarover indringend gesproken, door de dienst van Ezechiël. Als deze de goddeloze mens niet zou waarschuwen voor de dood, zou God diens bloed van hem persoonlijk eisen. Als een rechtvaardige zou vervallen tot een zondig leven, en Ezechiël zou hem daarover niet vermanen, zou hij daarover voor God rekenschap moeten afleggen.⁴ Zo groot is de toorn van God daarover, als de profeet zwijgt terwijl hij had kunnen en moeten spreken.

Eeuwen later horen wij Paulus spreken in diezelfde trant, als hij afscheid neemt van de oudsten van Efeze. Hij betuigt dat hij vrij is van ieders bloed, omdat hij heel de raad van God verkondigd heeft. Hij heeft *alles* gezegd, niets verzwegen. *Hij is voor niemands ondergang verantwoordelijk*, lezen wij.⁵ Hij vermaant de oudsten net zo te doen. 'Ziet toe op uzelf en op de gehele kudde', zegt hij. Let op de volgorde: let eerst op jezelf, niet uit egoïsme, maar uit ontzag voor God. Zeg niet zomaar wat en laat niet iets weg. Want de gevolgen daarvan kunnen eeuwig zijn.

De praktijk

Als ik dit alles op me laat inwerken, krijg ik gedachten die ik graag wil delen met ieder die dit leest.

Hoe staat het met ons preken en spreken? Wat zeggen wij en wat zwijgen wij?

Als ik heel eerlijk ben, ben ik best wel afgestemd op mijn publiek. Het maakt me uit, waar ik op de kansel sta. Ik kan niet overal alles zeggen, denk ik. Waarom niet? Omdat ik bij voorbaat voel hoe het verkeerd kan 'vallen'. In eigen gemeente heb ik daar het minst last van, daar kennen we elkaar. Maar dan toch, ga maar eens in tegen mensen die je goed kent en ook waardeert, dat valt niet mee. Precies zeggen waar het op staat, in de naam van de Heer, doe ik dat?

Ja, er zijn vermaningen die ik gerust kan uitdelen, over geld en sex en zo. Ook al sta ik daarbij op tenen, dit wordt breed gedragen en geaccepteerd. Mensen vragen me daar ook om, voor anderen uiteraard.

Maar nu wat er echt aan de hand is. Het naar binnen gekeerde kerkelijk leven, bijvoorbeeld. Dé grote zonde van het volk van God in alle eeuwen. Mensen zongen uit volle borst over 'de Filistijn, de Tyriër en de Moren, die allemaal bij de Godsstad zouden worden ingelijfd', maar ze vergaten voor hen de poorten open te zetten. Erger nog: toen de apostelen zich tot die heidenen wendden, kregen ze daarbij de felste tegenstand van het eigen joodse volk. Later mochten die heidenen er dan wel bij, maar alleen op voorwaarde dat ze zich zouden aanpassen aan alle (verouderde!) joodse gebruiken. Enorme spanningen heeft dat gegeven. Paulus is daar dwars tegenin gegaan, in de naam van de Heer, zonder aanzien des persoons. Toen het nodig was, bestrafte hij zelfs Petrus waar iedereen bij stond.⁶

Dat was duidelijke profetie, naar de wil van God. Niet uit de mens en niet naar de mens. Wel om mensen echt tot God te brengen.

Kan ik vandaag net zulke woorden van de kansel spreken? Als ik zie hoe menig een het kerkelijk leven koestert als een intern gebeuren, waaraan vooral niets veranderd mag worden? Als ik merk hoe in diverse kerken de energie wordt verteerd door allerlei interne kwesties die eigenlijk alleen maar gaan over zaken van tijdelijke inrichting? De heilige Geest wil mensen vernieuwen, dag aan dag, veranderen naar het beeld van God. Maar het lijkt wel of sommigen alle vernieuwing al achter de rug hebben, en dat ze verder nergens mee lastig gevallen willen worden. Daardoor liggen onderwerpen gevoelig, zijn nauwelijks bespreekbaar, omdat gelovige mensen niet bereid zijn zich daarvoor open te stellen.

Als predikant kijk je wel een beetje uit om daarin brokken te maken. Terwijl het gaat om de meest wezenlijke kenmerken van de kerk, haar toewijding aan God in alles en haar open deuren en lage drempels om mensen van buiten naar binnen te brengen. Mag ik hardop zeggen dat die toewijding en bereidheid soms ver te zoeken is? Profetie is immers zonder aanzien des persoons, recht uit het Woord van God.

De noodzaak

Vandaag (dinsdag 6 juni) kreeg ik het **Nederlands Dagblad** onder ogen. De eerste kop die ik zie is: 'elke maand 400 tieners uit de kerk'. Vreselijk!

Meteen verder gelezen. Gelukkig, onder ons valt het nog een beetje mee. 't Is vooral in de PKN, daar zijn op 19-jarige leeftijd van de 100 jongeren er nog maar 32 over. Bij ons zijn er op die leeftijd nog 52 van de 100 kerkelijk betrokken.

Wat, 52? Dat is maar net de helft! Dat is een

ramp! (Mag ik dat zeggen van de kansel?). Laatst hadden we gemeentevergadering, en ik zag sommigen het hoofd schudden: 'die jongeren toch'. Nee, het ligt tenminste ook andersom: 'die kerk toch!'. Niet bereid om de tieners werkelijk zo tegemoet te komen dat ze kunnen merken: hier mogen wij ook zijn voor God, om te geloven en te zingen en te zijn als een tiener. (Hoe valt dat, als ik dat eerlijk aanwijs?)

het lijkt wel of sommigen alle vernieuwing al achter de rug hebben

Ieder jaar in september ontvang ik vele jongeren uit het hele land. Geheel onbevungen laten ze me weten wat ze in hun thuiskerk hebben meegekregen. Er zijn er bij, die daar enthousiast over kunnen zijn, ze zijn dichtbij God gebracht. Maar er zijn er ook, die wanhopig zijn, gefrustreerd, verward, over alle tegenstrijdigheden die ze hebben meegekregen. Dat ze wel over God hebben gehoord, maar Hem niet hebben gezien in hoe het ging. Dat ze wel van alles moesten, maar de liefde niet konden vinden. Zodat ze eigenlijk geen idee hebben van wat geloven nu eigenlijk is. Werkelijk, ik overdrijf niet.

Zullen deze jongeren hun vrienden en vriendinnen meevragen naar de kerk? Ze zouden niet weten waarom, ze zouden zich schamen voor alle moeilijke taal, oude en strakke vormen en vooral de afstandelijkheid daarin. Zie daar het domino-effect, niet alleen de eigen jeugd haakt af, maar ook hun leeftijdgenoten bereik je zo niet meer. En intussen zijn er meerdere vergaderingen nodig om te beslissen of je wel of niet een opwekkingslied in de eredienst mag zingen. Terwijl het gros van de jongeren juist die liederen begrijpt, kent en zingt! Terwijl wij daarover discussiëren, gaan zij heen. *Wat zou een ware profeet daarvan moeten zeggen?* En als je hier allemaal niets van zegt, om vooral aan allerlei bezwaarde mensen tegemoet te komen, hoe dichtbij is dan de valse profetie gekomen? Ik stel het als vraag, dit is wat mij bezighoudt.

De hoorder

Nog niet zolang geleden was er een fikse discussie over de hoorder in de preek. De inzet was, om met het Woord van God de hoorder ook werkelijk te bereiken. Dat je hem daarom moet kennen en op de goede wijze benaderen. Dat gaf heel wat protesten, op allerlei manier. Want, zo was en is te horen, zo mag je met de hoorder geen rekening houden, het zou de boodschap kunnen beïnvloeden. Protesten, die m.i. geen recht doen aan de intentie van het vragen van aandacht voor de hoorder. Ironisch genoeg is in de werkelijkheid zoals ik die beschrijf, de hoorder nog veel meer aanwezig. En bovendien echt storend, want zijn voor-

spelbare reactie (irritatie, boosheid, weglopen, niet meedoen, enz.) bepaalt menigmaal wat er van de kansel wel of niet klinkt, hoever de predikant kan gaan.

Dat levert al met al een opmerkelijke situatie op. Enerzijds zijn gelovige mensen beducht om aan het Woord van God te kort doen in de verkondiging. Als ze (vaak op de klank af) ook maar het idee hebben dat zoiets in Kampen wordt geleerd, reageren ze meteen. Anderzijds zijn het soms diezelfde mensen die kritisch en eisend onder de preek zitten, om te horen wat ze willen horen, meer uit op bevestiging dan op bekering. Althans, zo is mijn waarneming. Dus zou ik dat hardop moeten zeggen. Hoe gaat dat 'vallen'?

Het klimaat

Wil ik vrij zijn van ieders bloed, dan zal ik als predikant moeten spreken zoals de Geest uit God het mij geeft. Zonder iets te verzwijgen. Dan zal ik daarvoor ook de vrijheid moeten hebben, om alles eerlijk te zeggen vanuit het Woord van God. Dan zou dat in de kerk ook ontvangen moeten worden, met ontzag voor God, niet met irritatie.

En dat geldt niet alleen voor mij.

Dit is net zo belangrijk voor het werk van ouderlingen en diakenen.

Het raakt ook aan alle communicatie van christenen, onderling en naar buiten toe. Dat je niet je mond houdt terwijl je iets had moeten zeggen. Dat je woorden spreekt als van God, en dat je daarin zegt wat je meent.

Alleen zo stel je de ander in staat zijn verantwoordelijkheid te dragen, voor God en mensen. En om zijn keuzes te maken of zo nodig bij te stellen.

zijn we niet allemaal profeten?

Mag ik hardop constateren dat daarin veel nalatigheid is? Zeker, het kan moeilijk zijn, de goede woorden vinden valt niet altijd mee.

Maar er is ook een sfeertje ontstaan in de trant van: 'zeg jij niets van mijn zonden, zeg ik niets van jouw zonden.' Met als gevolg, als ik iemand aanspreek op zijn gedrag, hij mij kan antwoorden: 'ja maar, dat doen ze allemaal!'

Wie dan allemaal?

-O, genoeg.

Weet jij dat dan?

-Natuurlijk.

Waarom zeg je er dan niets van onder elkaar?
-Zijn we niet gewend.

Dit komt voor onder jong en oud, onvoorstelbaar. Overal over kunnen praten, en intussen zwijgen over de meest wezenlijke zaken, zelfs als je elkaar ziet verdwijnen in een zondig leven zonder besef van God. In zo'n klimaat krijgen zonden en verleidingen alle ruimte en alle kansen.

Zijn we niet allemaal profeten?

Om naar eer en geweten te profeteren?

Is dat niet een wezenlijk kenmerk van ons christen zijn?

De profeet

Ik wil eindigen met de drieslag, die ik noemde aan het begin.

De gave van de profetie begint met *inzicht*, wat zegt God en waarom? Waar is God mee bezig, wat is de prijs, wat is het doel?

Om je te brengen tot *doorzicht*. Hoe herken ik dat vandaag? Hoe betreft de heilige Geest mij daarin? Hoe geef ik daar woorden aan, en handen en voeten? Of liever: hoe ontvang ik die? Sta ik daar open voor? Wat is de zin van kerk, hier en nu?

Om je *uitzicht* te geven, een wijde horizon: hoe loopt mijn weg, hoe loopt die samen met de weg van vele anderen? Wie brengt de Geest nog meer op onze weg? Hoe nemen we elkaar mee?

Kort samengevat: je leert zien wat *uit* God is, *door* God en *tot* God. Om dat te omhelzen en te benoemen, onverkort en onbekrompen. En om alles wat daaraan afbreuk doet, te ontmaskeren en te bestrijden. Dat is profeteren. Daar maak je niet altijd vrienden mee, dat weet iedere profeet. Maar je kunt het niet laten, als je dit van God ontvangt. Dat weet ook iedere profeet.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

- 1 E.A. de Boer, *Dienst aan het levende Woord*, in *Geestrijk Leven*, onder redactie van H. ten Brinke, Barneveld 2006, blz. 219-236.
- 2 1 Koningen 22
- 3 zie bijv. Jer. 23:16-17 en 23:22
- 4 Ezechiël 3:16-21
- 5 Handelingen 20:25-31
- 6 Galaten 2:11-14
- 7 1 Petrus 4:11

De meezinger van je leven

1 Joh 5 vers 17: ...er is zonde niet tot de dood

A. Kamer ■

1 Joh. is de lofzang op Gods genade en het werken door Zijn Geest. We lezen over de vrijmoedigheid van Gods kinderen. (2:28; 3:21; 4:17: 5:14). Ze mogen tot God gaan, vol vertrouwen, zeker van Zijn liefde en aandacht, zonder vrees voor veroordeling. Er ligt geen vonnis meer op uitvoering te wachten voor hen die in Christus Jezus zijn (Rom. 8:1). Wel schuldig, maar in Christus gerekend als rechtvaardig.

Deze vrijmoedigheid staat tegenover de angst voor Gods rechterlijk oordeel. Zonder de voorspraak van Jezus wacht veroordeling en straf. Deze schrik is terecht, zo zegt de apostel. Er is zonde tot de dood, zo zegt de apostel. Daarvoor moet niet gebeden worden, zo voegt hij eraan toe. We weten hoezeer de Here te vrezen is (2 Cor. 5:11).

Zondigen is het standaard uniform waarin we van nature gekleed zijn. Ook gekleed blijven, tenzij we God smeken om de jas van de gerechtigheid en heiligheid van Christus (1 Cor. 2: 30). Dan is de Heer onze voorspraak bij de Vader. (1 Joh. 2: 1).

Die belofte is duidelijk: er is maar een weg tot welvaart.

Waarom zegt de apostel dan toch nog: er is zonde die tot de dood leidt en daarvoor geldt niet de aansporing om te bidden. Mag je niet altijd rekenen op vergeving? Is er reden om daaraan te twijfelen?

De uitdrukking 'zonde tot de dood' geeft geen reden om soorten zonden te gaan onderscheiden. Alle kwaad is zonde, zo zegt de apostel. Daarover is geen discussie mogelijk. Maar gelukkig leidt niet elke zonde leidt tot de dood. Het is een troostwoord om van te zingen! Om Gods genade.

'Zonde die tot de dood leidt' (vertaling NBV) typeert een levenshouding, die het stempel draagt van bewuste afvalligheid. Zonde tot de dood veracht wat God al eerder als uitweg aangewezen heeft: het gebed om genade en vergeving. Ook Hebr. 10:29 tekent die zonde. Daardoor wordt de Zoon van God vertrappt en het bloed van het verbond ontheiligd en onrein (verwerpelijk en onbruikbaar) geacht. De weg van het verbond, de gunst dat God het voorrecht geeft dat je het offer van de Heer kent, wordt veracht. Van Christus' werk willen zulke kinderen van God - geroepen - geen gebruik maken. Het werk van de Heer is wat hen betreft, onbruikbaar en waardeloos. Met die miskenning bega je de zonde die tot de dood leidt, verkies je welbewust om alleen, zonder voorbede van de Heer in de hemel. (1 Joh 1: 2), het oordeel van God tegemoet te gaan. Niet uit onkunde, maar uit eigenwijsheid. Dat leidt tot de dood..

De apostel troost: er is zonde niet tot de dood. De blijde boodschap blijft. De weg tot God is open, als je de weg gebruikt die Christus door Zijn offer heeft klaar gemaakt. Hij is de levende weg tot God. Ga tot de Vader op zijn hogepriesterlijke voorbede. Dan win je de Christus. Dan kom je door Hem tot opstanding uit de doodsheid (Fil. 3:11). Dan is er de genade van Gods volharding in ons. Hij bewaart de gelovige door zijn Geest. Dan heeft de boze geen vat op je (1 Joh. 5:18).

De schat van Christus' bruid!

De meezinger van je leven om getroost te leven..

Ds. A. Kamer is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord en woont in Hoogland

Onvoorwaardelijke liefde

wandelen met God

**Kun je zeggen dat God onvoorwaardelijk van je houdt?
Er is toch niet alleen belofte, maar ook eis?**

B. Luiten ■

Geen voorwaarden vooraf

De eis van Gods verbond is ons ingescherpt. Onvoorwaardelijke liefde lijkt daarom geheel ongepast. Er zijn immers duidelijke voorwaarden, waaraan je moet voldoen? Menigeen zucht daaronder, kan Gods liefde zich daardoor niet eigen maken. Want dat kan toch zomaar niet? Liefde zonder voorwaarden, waar bestaat dat? De vragen en tegenwerpingen zijn vele. Ook uit oprechte harten.

En toch is de Schrift hierin zo helder als glas. Nergens zegt God: 'Ik houd van je ALS je dit of dat doet.' Nergens stelt Hij enige voorwaarde vooraf.

Integendeel. Hij zocht Adam en Eva op na hun val in zonde, zonder dat zij van hun kant iets hadden te bieden. Hij koos Abraham uit en sloot eenzijdig zijn verbond met hem. Abraham hoefde op dat moment niets te beloven. En ga zo maar door.

God leidde zijn volk uit het diensthuis, zonder voorwaarden vooraf. Hij zei niet: 'Ik bevrijd u ALS u gehoorzaamt.'

De Zoon van God kwam uit de hoge hemel. Hij stierf voor zondaren die daar niet om vroegen, die daar niet eens beseft hadden. Hij gaf Zich zonder enige voorwaarde vooraf. Zo wordt Hij nu overal verkondigd en mogen mensen tot Hem gaan. Zonder eerst aan voorwaarden te voldoen.

Geen voorwaarden achteraf

Maar achteraf dan? Dan moet je toch wel leven naar Gods wil? Dan zijn er toch weldegelijk voorwaarden om aan te voldoen? Kun je dan blijven spreken van 'onvoorwaardelijke liefde'? Ja. Omdat God liefheeft uit Zichzelf. Dat is van tevoren zo, en achteraf ook. Hij is liefde, zo geeft Hij Zich, altijd als eerste.

Genade kun je niet verdienen, niet van tevoren en niet achteraf. God vraagt nooit dat je er iets voor terugdoet. Want genade is helemaal uit Hem, niet uit ons. Zo was dat, en zo blijft dat. Wat wij de eis van het verbond noemen, is het gelovig *aanvaarden* van Gods liefde en genade. Je aan Hem toevertrouwen om nu werkelijk al je geluk van Hem te verwachten. Je kunt zijn

liefde niet verdienen, wel afwijzen.

God zegt niet: 'Ik heb je lief ALS je aan voorwaarden voldoet.'

Maar Hij zegt: 'Ik heb je lief DUS richt je op Mij, Ik ben je leven.'

Lijkt dat hetzelfde?

Misschien, maar dan heb je last van gezichtsbedrog. Want het is wezenlijk anders. Dat merk je bijv. wanneer je gezondigd hebt. Zou Gods liefde van *voorwaarden* afhangen, dan had je die daardoor verspeeld. Maar is je nieuwe leven een gevolg van Gods liefde, dan ligt het fundament er nog op het moment dat jij struikelt. Dat is de reden, waarom verloren zonen en dochters altijd weer thuis mogen komen bij Vader. Dat moeten ze dan ook wel doen, ja. Want buiten God is er geen leven en geen toekomst. Maar zo vaak ze dat doen, vallen ze terug op liefde die nooit voorwaarden stelt. Zo rijk is ons leven bij God.

Belijdenis

Het is deze liefde die zich voortplant in kinderen van God. Vele jongeren deden in deze dagen in het openbaar belijdenis van hun geloof. Ik heb ze in de naam van de Heer gevraagd of ze Hem liefhebben en heel hun leven aan Hem willen wijden. Waarop ze 'ja' zeiden.

Let wel, ik vroeg hun liefde zonder voorwaarden!

Ik vroeg niet: 'heb je God lief ALS je leven verder heel voorspoedig gaat.' Ik vroeg ook niet: 'zul je met de gemeente het avondmaal blijven vieren ALS alles hier naar jouw zin gaat.' Ik vroeg evenmin: 'zul je tegen de zonden strijden ALS anderen dat ook doen.' Niets van dat alles, geen enkele voorwaarde, want zo is de liefde uit God, en de trouw. Hij is zo, DUS wil je ook zo worden. Je belooft er te zijn, je te geven, in de gemeente van de Heer. Met je liefde en je gaven.

Wellicht is het belangrijk dit regelmatig bij elkaar in herinnering te brengen. Want de waarde van een belofte slijt gemakkelijk uit. Voordat je het weet, gonst het in een gemeente van voorwaarden. Dat is dan niet alleen slecht

voor het gemeentelven, maar vooral wordt op die manier verduisterd hoe we zonder voorwaarden tot God mogen gaan.

Ambt

Zo zijn er meer toepassingen. In deze tijd zullen in tal van gemeenten broeders worden bevestigd in het ambt van ouderling of diaken. Hen wordt gevraagd of ze hun ambt trouw zullen bedienen. Punt. Er is in de vraagstelling geen ruimte gelaten voor enige voorwaarde van hun kant.

De vraag is niet: 'zul je trouw zijn ALS je het prettig werken vindt, of ALS de mensen je waarderen om je ambt.' Nee, eenvoudig 'zul je trouw zijn in je ambt.'

De apostel Petrus maant ons, dat wij in het ambt er niet op uit moeten zijn er zelf beter van te worden (1Ptr. 5:2). Dat kan zien op financieel voordeel, een groot kwaad dat toch vaak is voorgekomen. Maar het ziet zeker ook op eer en het verlangen daarnaar. Wees niet eierzuchtig! Wees niet gericht op jezelf daarin, maar heb hart voor de gemeente. Zie al die mensen, leid hen zo dat ze dichtbij God komen, ook al kost je dat inspanning en tranen en misschien ook wel je goede naam. Jezus is zo, DUS wil Hij zo in u en jou te voorschijn komen. En als je ooit tekortschiet, fouten maakt, tegenvalt in de ogen van de mensen en van jezelf? Dan is Jezus nog steeds zo, dan is je uitgangspunt niet weg. Dat kun je en mag je altijd in Hem terugvinden.

Huwelijk

Precies zo gaat het op de trouwdag. Aan bruidegom en bruid worden vragen gesteld, die verstrekkend zijn. Zul je elkaar liefhebben, elkaar nooit verlaten, maar elkaar helpen en dienen in alle opzichten en onder alle omstandigheden? Ook hier ontbreken de voorwaarden! In de vragen is niet opgenomen: 'zul je je vrouw liefhebben ALS zij ook lief doet.' Of 'zul je je man trouw zijn ALS hij het ernaar maakt.' Nee, de vraag is: wil je elkaar liefhebben met de liefde die uit God is? Ben je bereid om altijd de eerste stap te zetten, zonder voorwaarden, om de teleurstellingen in je huwelijk te overwinnen, zelfs al ligt de schuld daarvan bij de ander? Onlangs heb ik in een gespreksgroep ter voorbereiding op het huwelijk met zo'n 6 toekomstige bruidsparen hierover gesproken. We hadden daarbij het boekje van Gary Chapman, *Huwelijk, Verbond voor het leven*. 'Werkelijk, een schitterend geschreven boek hierover, zeer aan te bevelen. De schrijver laat zien wat het verschil is tussen een contracthuwelijk en een verbondshuwelijk, zoals hij dat noemt. Bij een *contract* gaat het om 'voor wat, hoort wat'. Doe jij niet wat jij moet doen, dan doe ik niet wat ik heb beloofd. Maar bij een *verbond* gaat het om je persoonlijke inzet, waarin je je geeft, zonder voorwaarden. Om op die manier te komen tot

wederzijdse liefde. Waarvan je dan ruimschoots samen kunt genieten. Ik heb gemerkt, als je hierover op die manier spreekt met elkaar, dat jonge mensen niet alleen gaan zien wat huwelijk is, maar ook Gods verbond opnieuw en beter gaan verstaan. Dat is een dubbele winst.

Christen zijn

Er zullen wel meer voorbeelden te noemen zijn. Want dit is zo breed als het leven. Als je je leven aan God wijdt, als een christen, kom je altijd en overal tegen hoe je dat mag zijn zonder dat je omgeving aan voorwaarden voldoet. *En dat je daarvan ook niet afhankelijk bent.* Nodig de armen uit, die jou niet kunnen uitnodigen. Verwacht niets terug. Heb je vijanden lief, ook als ze jou niet liefhebben. Zegen wie jullie vervolgen, zegen en vervloek niet, ook al vervloeken ze jou wel. Nooit is je toewijding als christen voorwaardelijk. Hoe dan wel? Uit God! Hij is zo. Hij geeft zijn Geest in je. En Hij geeft je altijd genoeg om uit te delen. Hij maakt je rijk, al zou je van mensen nooit iets terug krijgen.

Ds.B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

noot:

- 1 Gary Chapman, *Huwelijk, verbond voor het leven*, uitgeverij Medema 2005

advertentie

Heeft u problemen bij het opvoeden van uw kind of is de relatie tussen u en uw kind verstoord? Neem dan contact op met SGJ Toegang.

**OPVOEDEN
is mensenwerk**

033 - 475 33 00
www.sgj.nl

SGJ
Christelijke Jeugdzorg
Professionele hulp voor christenen

De Dan Brown Code 1

De claim van Dan Brown dat zijn *De Da Vinci Code* geen fictie is, is feitelijk de beste fictie van zijn boek. Dit is één van de conclusies van de onderzoekers die zijn geïnterviewd door de makers van de DVD *The Da Vinci Code Deception* (Het Da Vinci Code Bedrog).

A.C. Breen ■

Van dezelfde dvd komt de volgende uitspraak: "Browns boek is een mengsel van een enkel feit en een heleboel fictie, op zo'n manier dat de lezer niet kan bepalen wat nu feit of fictie is." Eigenlijk is *dit* de reden waarom we aan de theologische en historische fouten in deze roman aandacht moeten besteden. Zelfs een post-modernist zal geen boek accepteren waarin - zoals iemand eens zei - verzonnen romanfiguren een rol spelen tegen de historische achtergrond waarbij Hitler de tweede wereldoorlog wint en Churchill en Roosevelt in London laat berechten vanwege oorlogsmisdaden. Waarom zouden we dan wel Browns schending van de waarheid accepteren? En wat doen we met de bewering dat Maria van Magdala een dochter van Jezus gebaard heeft? Natuurlijk pikken we deze blasfemie niet, zelfs niet als ze als fictie zou zijn gepresenteerd. En wat verwachten we van een film die gebaseerd is op een historisch en theologisch onbetrouwbaar boek? Geloven mensen nu echt wat Dan Brown zegt, namelijk dat "alle beschrijvingen van kunst, architectuur, documenten en geheime rituelen in deze roman correct zijn"? Want als dit waar is, waarom weigert de auteur dan een debat met zijn vele critici, die de talloze fouten in zijn boek aan de kaak hebben gesteld?

wat verwachten we van een film die gebaseerd is op een historisch en theologisch onbetrouwbaar boek?

Goed, na deze grote woorden moet natuurlijk wel het een en ander bewezen worden. Waar gaat het in feite om? Laten we eens de historische en theologische achtergrond naar voren halen. Vanwege de beperkte ruimte kunnen we slechts ingaan op enkele cruciale aspecten van het boek.

Van de volgende bronnen is bij het schrijven van dit artikel hevig gebruik gemaakt (u weet de lijst vast wel aan te vullen met Nederlandse reacties):

- R. Abanes, *The Truth behind the Da Vinci Code - a challenging response to the bestselling novel*. Eugene, Oregon 2004. [De Waarheid achter de Da Vinci Code - een uitdagende respons op de succesroman]
 - M. Green, *The Books the Church suppressed - Fiction and Truth in The Da Vinci Code*. Oxford, Grand Rapids 2005. [De boeken die de kerk heeft achtergehouden - fictie en feit in De Da Vinci Code]
 - N. Gumbel, *The Da Vinci Code - a response*. London 2005.
 - J. van Bruggen, *Wie maakte de bijbel? - over afsluiting en gezag van het Oude en Nieuwe Testament*. [Who made the Bible? - about fixation and authority of the OT and NT]. Kampen 1986.
 - DVD: *The Da Vinci Code Deception - Fact vs. Fiction: Your Guide to the Truth*. [Het Da Vinci Code Bedrog - feit versus fictie: uw gids naar de waarheid]
 - DVD: *The Triune God - a series of four lectures on the Trinity* (by AC Breen). [De drieë-nige God - een serie lessen over de Drieë-nheid]
 - Time, December 22, 2003 & April 24, 2006.
- Als u aan dit artikel bent begonnen om iets te lezen wat nog niet eerder over de *Da Vinci Code* (DVC) is gezegd, raad ik u aan de rest van dit artikel over te slaan. Als u een beknopt overzicht wilt van Browns theologische en historische missers, en hoe je daarop kunt reageren, lees dan gerust door.

1. **DVC:** Jezus was getrouwd met Maria van Magdala die hij zorgvuldig uitkoos om leider van de kerk te worden. Na zijn kruisiging werd Maria gedwongen uit Jeruzalem te vluchten uit angst voor Petrus die er woe-

dend over was dat Jezus haar het leiderschap had toebedeeld.

Echter:

Wij geloven en belijden dat Jezus Christus God de Zoon is, die als mens op aarde kwam om allen die van Hem zijn te verlossen uit de ellende waarin ze zichzelf hadden gestort. Er is geen lichamenlijk nageslacht van God de Zoon. Christus heeft zijn bloed niet *aan* een kind doorgegeven, maar *voor* zijn kinderen vergoten. Gods kinderen zijn zij die Hem als hun Heer en God belijden (Fil. 2). Dat is: als hun levende Heer die op de derde dag opstond zoals Hij had geprofeteerd (1 Kor. 15). Het is toch te gek een boek vol aanwijsbare fouten en vervalsingen te geloven in plaats van Het Boek dat ons door het hele oude en nieuwe testament heen consistent vertelt dat Jezus Christus *de* Messias is, die komende was in het OT, precies op tijd kwam in het NT, en geen minuut te laat zal terugkomen.

Trouwens, niet Petrus was de leider van de kerk, maar *al* de apostelen waren door Jezus aangesteld om zijn kerk te weiden in zijn naam (Mat. 16:18vv; 1 Petr. 5:1-4).

Christus heeft zijn bloed niet aan een kind doorgegeven, maar voor zijn kinderen vergoten

2. **DVC:** In Frankrijk baarde Maria van Magdala een dochter van haar en Jezus. In dit land kregen moeder en dochter onderdak, al moesten ze de rest van hun leven wel onderduiken. In de vijfde eeuw werd de bloedlijn van Jezus voortgezet via een huwelijk met het Franse vorstenhuis, de Merovingen. Parijs is door hen gesticht.

Echter:

Dan Brown beweert het idee van Jezus' huwelijk te hebben ontleend aan de gnostische evangeliën. In plaats van het viervoudige getuigenis te respecteren van de bijbelse oor- en ooggetuigen, luisterde hij liever naar geschriften die de vroege kerk niet voor niets heeft afgewezen als niet-canoniek (NGB, art. 3-7). Maar zelfs deze apocriefe teksten logenstraffen Browns theorie. Bijvoorbeeld, het gnostieke evangelie van Filippus noemt Maria van Magdala de *metgezellin* van de Heiland, niet zijn vrouw. Maar Brown beweert dat elke Aramese geleerde ons kan leren dat het woord voor 'metgezellin' toen 'echtgenote' betekende. Het probleem alleen is dat het evangelie van Filippus niet in het Aramees, maar in het Koptisch is geschreven. Bovendien, zelfs in het Aramees betekende 'metgezellin' niet 'echtgenote', maar verwees het woord naar vriendschap (volgens de professoren Craig Blomberg en Margareth Mitchell). Daar komt nog bij dat het genoemde evangelie

op echt gnostieke wijze ons vertelt dat het lichamenlijke tot het kwade behoort, en dat een huwelijksrelatie een vrouw bevuilt. Een beetje eigenaardig om dan te denken dat dit 'evangelie' spreekt van een huwelijk tussen Jezus en Maria van Magdala.

Trouwens, Parijs was al een paar eeuwen vóór Christus gesticht door een stam luisterend naar de naam *Parisii*, die hun Gallische dorp *Lutetia Parisiorum* noemde. En de Merovingen bestonden al vóór het zogenaamd gemengde huwelijk.

3. **DVC:** In de vierde eeuw besloot keizer Constantijn de Grote christenen en heidenen in zijn rijk te verenigen onder één religie: het christendom. Hij verschoof de joodse sabbat van zaterdag naar zondag, de dag waarop de heidenen gewoon waren de zon te vereren.

Echter:

De onderhouding van de zondag als de dag van de Heer (Openb 1:10) wordt al vermeld in de Bijbel, ver vóór Constantijn. Op de eerste dag van de week, dat is de dag van zijn opstanding, vergaderde Jezus met zijn apostelen. En ook de week erop waren ze bijeen (Joh. 20:19-29). De vroege kerk heeft onder leiding van de Heilige Geest de paasboodschap goed begrepen om op de eerste dag van de week samen te komen (Hand. 20:7vv; 1 Kor. 16:2). Het was niet Constantijn, maar Christus' opstanding van bijna 300 jaar ervoor, die de zondag als dag van rust en eredienst heeft bepaald.

Verder, verwijzingen naar de zondag als de dag van de Heer vinden we al in de geschriften van Justin Martyr (omstr. 150) en Melito van Sardis (omstr. 180). We praten dan over 150 jaar vóór Constantijn.

Trouwens, het was niet Constantijn die het christendom staatsgodsdienst maakte, maar keizer Theodosius in 381.

4. Het was deze heidense Romeinse keizer Constantijn, die de bijbelboeken selecteerde. De bijbel heeft zich ontwikkeld uit eindeloze vertalingen, toevoegingen en wijzigingen. In feite is er in de geschiedenis nooit een definitieve versie van de bijbel geweest.

Echter:

De kleinzoon van Jezus Sirach (die leefde aan het begin van de tweede eeuw vóór Christus) vertelt ons dat zijn opa altijd zat te lezen in 'de wet, de profeten en de andere geschriften'. Dit is de aanduiding van het Oude Testament, zoals we die ook vinden in Luc. 24:27 en 44. Dus al omstreeks 150 vC was het OT bekend als een afgerond geheel. Dat is meer dan vier eeuwen vóór Constantijn.

Er zijn er die Brown bestrijden door erop te wijzen dat een zekere 'synode' van Jabne de oudtestamentische canon heeft samengesteld. Maar ook dit is niet het geval. Tussen 70 en 100 AD hebben rabbi's wel gediscussieerd over de boeken van het OT, maar ze hebben ze niet *vastgesteld*. Ze waren al eerder als canoniek ontvangen (prachtig woord in NGB, art. 5; vgl. ook 1 Tess. 2:13).

Met betrekking tot het NT maakt de bijbel zelf duidelijk dat deze boeken al direct bij de eerste zending en ontvangst werden erkend. Paulus haalt bijvoorbeeld in 1 Tim. 5:18 twee zinnen aan uit 'de Schrift': *U mag een dorsend rund niet muilkorven*, en *De arbeider is zijn loon waard*. U moet erop letten dat het eerste citaat uit Deut. 25:4 komt, maar het tweede uit Lucas, hoofdstuk 10:7. Dus toen Paulus in 55 AD deze brief aan Timoteüs schreef, stond het evangelie van

de onderhouding van de zondag als de dag van de Heer wordt al vermeld in de Bijbel, ver vóór Constantijn

Lucas al gezaghebbend op één lijn met de oud-testamentische geschriften.

Een ander voorbeeld. Petrus schrijft in zijn tweede brief dat er onwetende en onstandvastige mensen zijn die wat Paulus heeft geschreven, verdraaien tot hun eigen ondergang, wat ze trouwens ook doen met 'de overige Schriften' (2 Petr. 3:15,16). De *overige* Schriften. Dat betekent dus dat, toen Petrus omstreeks 61 AD zijn tweede brief schreef, Paulus' schrijven al hetzelfde gezag had als de Schriften van het OT.

Verder, Paulus bezweert zijn eerste lezers bij de Heer dat zij zijn brieven zouden voorlezen aan alle broeders en zusters (Kol. 4:16 en 1 Tess. 5:27). We weten dat alleen de heilige, geïnspireerde bijbelboeken officieel mochten worden voorgelezen in de synagoge. Dus door zijn brieven te laten lezen, maakt Paulus zelf duidelijk dat deze niet zijn voortgekomen uit

menselijk initiatief (2 Petr. 1:21), maar op instigatie van God die hem inspireerde door zijn Geest (1 Kor. 2:10).

In zijn brief aan Filippi maakt Polycarpus (115 AD) duidelijk onderscheid tussen *zijn* brief en de brief die de gemeente had ontvangen van *Paulus*. Die brief behoort tot de bijbel. En Clement (ca 180 AD), in zijn brief aan Korinthe, beschouwt het NT, inclusief Paulus' twee brieven aan hen, als even gezaghebbend als het geïnspireerde OT.

Sommigen gaan tegen Browns beweringen in door erop te wijzen dat de lijst van de 27 boeken van het NT pas in 367 AD in de oosterse kerk (Athanasius) werden vastgesteld, en niet eerder dan aan het einde van de vierde eeuw in de westerse kerk (concilies van Hippo en Carthago). Dat brengt ons dan na Constantijns dood, zodat hij niet de hand kan hebben gehad in het selecteren van de bijbelboeken. Maar ook dit is niet het geval. Athanasius in het oosten en de concilies in het westen hebben de canon niet officieel *vastgesteld*, maar ze hebben de canon, die al lang geleden was ontvangen als canoniek, beleden tegenover apocriefe geschriften. Bijvoorbeeld, het concilie van Carthago heeft niet besloten *welke* boeken canoniek zijn, maar heeft regelingen getroffen voor het *gebruik* van de canon, en de canon alleen, in de eredienst.

Dus dat Constantijn de bijbelboeken heeft geselecteerd is onzin, evenals het sprookje dat er in de geschiedenis nooit een definitieve versie van de bijbel is geweest.
(wordt volgende week vervolgd)

A.C. Breen is als theologisch onderwijskundige verbonden aan de John Calvin scholen in Australië

uit de kerken

Ermelo - beroepen: P.F. de Boer te Staphorst

Middelharnis i.c.m. Pernis-Albrandswaard - beroep aangenomen: D.J. van Diggele te Veenendaal-Oost

Assen-Zuid - beroep aangenomen: G. Meijer te Barendrecht

Sint-Jansklooster-Kadoelen - beroep aangenomen: A. Krijgheld te Delfzijl, die bedankte voor Enschede-Oost

Tijdverlies

Op 27 mei j.l. schreef prof. dr. J. Van Bruggen in ons blad, in zijn zeer leeswaardige artikelenreeks over de ouderling, iets over het streven naar kerkelijke eenheid. Hij noemde onder andere de samenspreking met de christelijke gereformeerden tijdverlies, sinds ongeveer 1947 (De Reformatie, jg. 81, nr. 34, p. 605). Graag wil ik daar kort op reageren.

B. Kamphuis ■

Welke tijd verloren?

Zelf ben ik inmiddels tien jaar deputaat voor de samensprekingen met de christelijke gereformeerde kerken. Heel wat van dat 'tijdverlies' komt dus voor mijn rekening. Eerlijk gezegd, ik herken niets van dit oordeel van collega Van Bruggen. Tijdverlies is het misschien geweest toen vele jaren lang er alleen maar van synode naar synode brieven over en weer geschreven werden. Brieven die wel irritatie uitlokten, maar tot geen enkele toenadering leidden. Daarmee is heel veel tijd heengegaan. Maar ik denk niet dat Van Bruggen daar op doelt. Sinds 1987 is er intensief gesproken, is er wederzijdse herkenning gekomen, en is er op vele plaatsen onderling contact, in intensiteit variërend van zo nu en dan gezamenlijke kerkenraadsvergaderingen tot vrijwel geheel samengevoegde gemeentes. Ik ben dankbaar dat landelijke deputaten daaraan iets hebben kunnen bijdragen door het wegnemen van barrières, het wijzen van mogelijkheden, het stimuleren van eenheid. Ik ben dankbaar dat allerlei werk dat je beter samen kunt doen dan apart, nu ook werkelijk samen gedaan wordt: evangelisatie, theologisch onderzoek en onderwijs, deputatenwerk. Het enige wat ik mij verwijt, is dat wij hier nog te weinig tijd in gestoken hebben, druk als we steeds weer waren met onze interne problemen. Naar mijn idee ligt het tijdverlies eerder daar, dan in de samensprekingen.

Welk doel?

"Organisatorische eenheid van gemeenten, die uiteen gegroeid zijn in gewoonte en cultuur is moeilijk en niet vereist", zo schrijft Van Bruggen. Natuurlijk heeft hij daar gelijk in. Organisatorische eenheid op zich is zelfs oninteressant. Er zijn kerkgemeenschappen met een hechte organisatorische eenheid, die geestelijk radicaal verdeeld zijn. Het gaat dan ook niet om organisatorische eenheid, maar om kerkelijke eenheid. Kerkelijke eenheid vind je niet in een organisatie, maar aan de ene tafel van onze ene Heer. Van

Bruggen zegt: wij vieren met vele christenen in geloof hetzelfde avondmaal, ook al zijn de tafels niet aaneengesloten. Dat vind ik een versluierende formulering. Vele christenen die met ons hetzelfde geloof delen, zijn niet welkom aan onze avondmaalstafels. Aan vele avondmaalstafels, in kerken met dezelfde belijdenis als de onze, kunnen Van Bruggen en ik niet aanzitten. Dat wij toch hetzelfde avondmaal vieren, maakt dat des te erger. Ik zou niet weten hoe je je daarbij neer kunt leggen.

Welk gebed?

Terecht zegt Van Bruggen dat het gebed om eenheid van Jezus in Joh. 17 is verhoord in de eenheid van de toen aanwezige apostelen en dat het wordt verhoord zo vaak wij met vele medechristenen op dit apostolisch fundament staan en dat het definitief wordt verhoord in het nieuwe Jeruzalem. Toch slaat hij wat over. De Heer bidt in Joh. 17 er ook om dat de wereld door de eenheid van de gelovigen tot de erkenning zal komen dat de Vader Hem gezonden heeft. Wat valt er voor de wereld te erkennen, als niet alleen onze avondmaalstafels niet aan elkaar geschoven zijn, maar als we zelfs elkaar ervan uitsluiten? Ons getuigenis aangaande Jezus Christus, de eer van onze Heiland en de naam van zijn Vader staan op het spel als het gaat om kerkelijke eenheid. Daarom kun je huisbezoek en samenspreking niet tegen elkaar uitspelen, zoals Van Bruggen doet: "veel kerkenraden zouden kostbare tijd voor huisbezoek... kunnen winnen, door het onderwerp 'samenspreking' van hun agenda af te voeren". Als beide, huisbezoek en samenspreking, in dienst staan van het evangelie van Jezus Christus, dan bijten ze elkaar niet, maar dan stimuleren ze elkaar. Van tijdverlies is dan geen sprake. Wel van coördinatie van alle krachten voor het getuigenis van de Naam boven alle Naam, Jezus Christus, onze ene Heer.

Prof. dr. B. Kamphuis is hoogleraar aan de Theologische Universiteit te Kampen

Arm en rijk in de Bijbel (2)

van binnen
naar buiten

De werkelijkheid was in de geschiedenis van het volk Israël vaak anders dan het ideaal van de oudtestamentische wetten. Al snel nadat het beloofde land in bezit was genomen, keerde het volk zich van God af en kwam er wijdverbreide armoede als straf; zie het boek Richteren.

P. Houtman ■

De profeten

De profeten keren zich fel tegen het onrecht, wanneer de rijken zich niet aan Gods wet houden ten opzichte van de armen. “Wee degenen die zich huis na huis toe-eigenen, die akker na akker samenvoegen tot er voor niemand meer ruimte is en zij alleen het land bewonen” (Jesaja 5:8). “Willen ze een veld? Ze roven het! Willen ze een huis? Ze nemen het! Ze maken zich meester van hui-

dat is niet alleen geestelijke rijkdom, óók materiële

zen en hun bezitters, van mensen en hun eigendom” (Micha 2:2), “dat ligt in hun macht” (vs. 1). Nog heftiger is het taalgebruik van Amos: “Ze verkopen de rechtvaardigen voor zilver en de armen voor een paar sandalen. Ze zijn erop uit de zwakken in het stof te laten kruipen en de machtelozen dringen ze opzij” (Amos 2:6-7). Onderdrukking wordt zelfs met onrechtvaardige wetten bekrachtigd (Jesaja 10:1-2).

Latere profeten herhalen deze bestraffende woorden (Zefanja 1:12, Jeremia 5:27vv). De koning wordt opgeroepen zich te bekeren: “Handhaaf recht en gerechtigheid, red wie beroofd werd uit de handen van zijn onderdrukker, buit vreemdelingen, weduwen en wezen niet uit” (Jeremia 22:3).

Ezechiël geeft de boosheid van God zo weer: “... vreemdelingen zijn er (in Jeruzalem) uitgebuit en weduwen en wezen zijn er onrechtvaardig behandeld (...) Voor geld heb je bloed vergoten, je hebt je vooraf rente laten betalen en toeslag achteraf, je hebt anderen schade berokkend en uitgebuit” (22:7, 12). Dit staat in een hele rij van zonden ook tegen andere geboden van God. En de slotsom is: “... en mij ben je vergeten, spreekt God, de HEER” (vs. 12).

Na de ballingschap klinken dezelfde klachten en verwijten: Zacharia 11:4v, 16, Jesaja 56:10v, 58:3. Een levendig tafereel van economische en sociale ellende na de ballingschap wordt getekend in Nehemia 5, gevolgd door maatregelen om die ellende te keren.

Rijk en arm, goddeloos en rechtvaardig

Het zijn meestal de rijken die zelfgenoegzaam worden en gaandeweg God vergeten; ze hebben Hem niet nodig. Of ze gaan andere goden dienen. In zo’n situatie zijn degenen die God trouw blijven, meestal eerder arm dan rijk. In de tijd van koning Achab, toen koningin Izebel de profeten doodde, verborg Obadja honderd profeten in een grot en verzorgde hen met eten en water (1 Koningen 18:4). Naboth (1 Koningen 21) laat een weduwe en kinderen achter; die zijn sociaal zwak en kwetsbaar.

Vandaar dat in de psalmen en bij de profeten armen meestal samenvallen met rechtvaardigen. Armen hebben niet de macht om het onrecht te keren en ze willen ook niet hun toevlucht nemen tot methoden die in de samenleving meestal succes opleveren. Ze worden vernederd en zijn dan nederig. Ze worden neergebogen en ze buigen zich neer. De Heer is hun enige hoop.

Gods oordeel wordt de rijken en goddelozen aangezegd. De nederigen worden opgeroepen de Heer te zoeken en te hopen dat ze op de dag van zijn toorn gespaard zullen blijven (Zefanja 2:3). Hun wordt toevlucht beloofd (3:12).

Het oordeel over de rijken en goddelozen geldt ook de heidenvolken. Ook daar werkt het zo: Assyrië wordt zelfgenoegzaam van zijn welvaart. Goddeloosheid en trots lokken Gods toorn en oordeel uit (Nahum 2:8v, 12). De stad Tyrus was schitterend in haar rijkdom, maar zal een ruïne worden (Ezechiël 26-29).

Spreuken

Het boek *Spreuken* vergelijkt het lot van de armen met de voorrechten van de rijken: “Het bezit van een rijke is zijn vesting, de armoede van de arme een ruïne” (10:15). “Een arm mens wordt zelfs door zijn vriend gehaat, wie rijk is heeft veel vrienden” (14:20). “Een verschoppeling bidt en smeekt, de rijkard antwoordt hem hooghartig” (18:23).

Spreuken waarschuwt tegen luiheid en verwaarlozing van het dagelijks werk, met armoede als

gevolg (6:9-11, 10:4, 18:9, 23:21, 24:30-34, 28:19); waakzaamheid en ijver leveren inkomsten op (13:11, 27:23-27). Maar armoede kan ook gevolg zijn van onrecht (13:23). En ook als het iemands eigen schuld is, wordt het lot van de armen met mededogen getekend.

Welvaart brengt voordelen, maar is ook betrekkelijk:

“Rijkdom helpt je niet op de dag dat God straft, rechtvaardigheid redt van de dood” (11:4, zie ook 22:1, 23:4v).

Schone schijn wordt doorgeprikt: “Beter een onaanzienlijk mens met een knecht dan een bluffer die gebrek aan voedsel heeft” (12:9). “Beter een schamel bezit, rechtvaardig verworven, dan een grote rijkdom, verkregen door onrecht” (16:8, zie ook 13:7, 28:6, 11, 16:19).

Rijkdom wordt wel beloofd als vrucht van rechtvaardigheid en wijsheid (3:16, 8:18, 14:24). Hulp aan de armen wordt extra aanbevolen (14:31, 19:17, 28:27). Het gebed van Agur tekent de nadelen van zowel rijkdom als armoede (30:8v).

Intrigerend is de spreuk: “Een arme en een rijke hebben dit gemeen: de Heer heeft hen beiden gemaakt” (22:2, 29:13). ‘Gemeen hebben’ kan ook vertaald worden met ‘ontmoeten’. Rijk en arm zijn beiden door God geschapen; ze leven samen onder zijn open hemel. Dat geeft hun beiden alle aanleiding de vraag onder ogen te zien - die de spreukendichter openlaat - hoe ze met elkaar moeten omgaan.

Overige boeken

Prediker tekent de realiteit van sociaal onrecht (4:1, 5:8) en stelt vast: “De wijsheid van een mens van lage afkomst wordt geminacht” (9:16). Spreuken en *Prediker* zijn het erover eens dat welvaart betrekkelijk is: het vergaat. Welvaart nastreven is dwaas en gaat vaak gepaard met onrecht. Je kunt beter genieten van de eenvoudige vreugden van het leven die God geeft (*Prediker* 3:12-14, 9:7-9). Drie *Psalmen* gaan in het bijzonder in op de ongelijkheid van rijk en arm. Psalm 37 waarschuwt tegen afgunst en troost rechtvaardigen met de belofte, dat God voor hen zorgt en dat zij het land zullen beërven. Psalm 49 bemoedigt degenen die bang zijn voor de rijken. Psalm 73 gewaagt van de verleiding van de welvaart van de goddelozen: waarom zou je nog rechtvaardig zijn? Het tegengif tegen deze verleiding is trouw blijven aan Gods kinderen (vs. 15) en zijn heiligdom binnengaan (vs. 17): daar krijg je een andere kijk op de welvaart van die rijken. De troost is de gemeenschap met en de veiligheid bij God; die zijn blijvend.

Psalm 9 en 10 (die eigenlijk één geheel vormen) drukken vertrouwen op God uit: “U, HEER, verhoort de wens van de nederigen, u bemoedigt hen...” (10:17). “Moge de HEER een burcht zijn voor de verdrukte” (9:10).

Psalm 72 bidt dat de rechtvaardige koning “recht (zal) doen aan de zwakken en redding bieden aan de armen, maar de onderdrukker neerslaan” (vs. 4, zie ook vs. 12-14). In psalm 82 worden de goden (de machthebbers of rechters) ter verantwoording geroepen omdat zij sociale rechtvaardigheid niet hebben bevorderd.

Jesaja

Jesaja zingt van de dienaar van de HEER, dat Hij lijden zal verduren en sociaal onrecht (42:1vv, 49:1vv, 50:4vv en 52:13-53:12). Dat gold ook voor het volk Israël in ballingschap: “Maar nu is het volk beroofd en geplunderd” (42:22), arm en behoeftig (41:17). Israël is tot armoede

vervallen, doof en blind; maatschappelijk is er niets meer van over; het wordt vernederd en uitgebuit door het Babylonische rijk.

Enerzijds is dat zijn eigen schuld; tegelijk is het volk ook slachtoffer van de trots en wreedheid van de supermachten Assyrië en Babylon. Daarom zal God die straffen (10:5vv, 47). In die context profeteert *Jesaja* over de ietwat geheimzinnige dienaar van de HEER. Hij zal de last van het volk dragen en lijden ondergaan; Hij zal zelfs alleen komen te staan en worden geminacht (53). Tegelijk zal Hij zorgen voor wie lijden en hen steunen (42:3, 7), hen bemoedigen met zijn eigen voorbeeld (50:10, vgl. vs. 6). Hij wordt gezonden “om aan armen het goede nieuws te brengen, aan verslagen harten hoop te bieden, aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan geketenden hun bevrijding” (het Jubeljaar! 61:1v).

Het beeld van deze en andere profetieën (11:1, 53:2, *Zacharia* 9:9) is in Jezus Christus vervuld: zijn lage afkomst, zijn lijden en dood - slachtoffer van onrecht en tegelijk verlosser van zijn volk, wat uitloopt op zijn victorie in opstanding, hemelvaart en wederkomst.

“... hij was rijk, maar is omwille van u arm geworden...” (2 Korintiërs 8:9). Zijn rijkdom was zijn heerlijkheid in de hemel, voor hij naar de aarde kwam. “Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. (...) En als mens verschenen, heeft hij zich vernederd (...) tot in de dood - de dood aan het kruis (*Filippenzen* 2:6-8). Hij werd mens (*Johannes* 1:14), in kwetsbaarheid en gebrokenheid.

En deze vrijwillige vernedering had een doel: “... opdat u door zijn armoede rijk zou worden” (2 Korintiërs 8:9). Rijk van zegeningen die we nu al ontvangen, en van de erfenis die ons wacht (1 *Petrus* 1:4). Dat is niet alleen geestelijke rijkdom, óók materiële. Jezus haalt zelf *Jesaja* 61 aan: “... Om aan armen het goede nieuws te brengen (...) om een genadejaar van de Heer uit te roepen” (*Lucas* 4:18v). het Jubeljaar. Die verwijzing naar het Jubeljaar wil zeggen dat wij onze erfenis hadden verspeeld, maar die terug zullen krijgen. “... blinden kunnen weer zien (...) en aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt” (*Matteüs* 11:5). Zo zijn Jezus' genezingswonderen te verstaan: ze kondigen het ultieme Jubeljaar aan.

Door zijn gehoorzaamheid tot in de diepste vernedering geeft Christus ons een voorbeeld (*Filippenzen* 2:4v). Paulus wijst op Christus die afstand deed van zijn rijkdom, in de context van een aansporing tot vrijgevigheid (2 Korintiërs 8).

Ds. P. Houtman is predikant van de Gereformeerde Kerk te Twijzel-Kollumerzwaag en is uitgezonden naar India in dienst van DVN

Zorg en aandacht - wie doet wat?

Het lijkt er op dat het onderwijs door beleidsmakers beschouwd wordt als een stabiele omgeving. Een omgeving waar een pedagogische opdracht aan toevertrouwd kan worden. Van gezinnen, kerken en verenigingen wordt kennelijk weinig meer verwacht.

Het lijkt er ook op dat scholen deze opdracht serieus willen oppakken. Maar ze beginnen wel de grenzen van hun mogelijkheden te voelen. Scholen zijn min of meer in een spagaat gebracht. Aan de ene kant worden ze publiekelijk afgerekend op cognitieve doelstellingen (leervorderingen, diploma's). En aan de andere kant moeten ze een forse bijdrage leveren aan pedagogische en maatschappelijke doelen. Denk daarbij aan omgangsvormen, gezond leven, actief burgerschap, sociale vaardigheden, basiswaarden, kennis van andere culturen en ondernemingszin. Met als pikant gegeven: vooral op witte scholen ontbreekt budgettaire ruimte om de noodzakelijk zorg te bieden.

R. Lieflijn ■

Leven in de brouwerij

Het verzadigingspunt bij de scholen heeft de beleidsmakers er toe gebracht om met nieuwe ingrepen te komen. De laatste tijd regent het beleidsnota's, die paradoxaal genoeg voor alles de autonomie van de school benadrukken. Het

wees autonoom - op de manier waarop wij het bedacht hebben

motto wordt daarmee: "Wees autonoom - op de manier waarop wij het bedacht hebben". Een tweede kenmerk van de beleidsnota's is, dat ze uit de koker van verschillende ministeries komen en dat gerichte landelijke afstemming ontbreekt. En daarmee wordt misschien voorbijgegaan aan de klacht van de Onderwijsraad in 2005 "Het probleem is eigenlijk van niemand".

Om welke beleidsnota's het gaat? Ik noem de voornaamste:

- *Operatie JONG*
- *Wet op de Jeugdzorg*
- *Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning*
- *Herijking van de Zorg*

In vogelvlucht

Operatie JONG

Dit betreft een verbeteragenda, opgesteld onder leiding van Steven van Eijck, commissaris Jeugd- en jongerenbeleid, met een pleidooi voor het systematisch werken aan verbetering van jeugdzorgtrajecten. Men wil meer nadruk op preventieve zorg, grotere verantwoordelijkheid van gemeenten en meer samenhang in de voorzieningen. Met onder meer gerichte aandacht voor de zorg in en rond de school, voor samenhang van voorzieningen voor 0 - 12-jarigen, voor vroegtijdige signalering en voor een landelijke jeugdmonitor.

Wet op de Jeugdzorg

De Wet op de Jeugdzorg is op 1 januari 2005 van kracht geworden. De wet moet leiden tot meer cliëntgericht werken in de jeugdzorg. Elke jongere heeft tot 18 jaar recht op jeugdzorg.

Elke provincie heeft daartoe een Bureau Jeugdzorg (BJZ). Het bureau is de toegangsdeur, het loket als ouders problemen met jongeren hebben. Daar vindt de aanmelding plaats. Met als doel: het voorkomen dat een jongere van loket naar loket gaat; dat verkeerde zorg gegeven wordt en dat ouders op zoek moeten. Daarbij moet aangesloten worden bij de lokale zorg-

structuur rond het onderwijs, zoals het (beoogde) Zorg Advies Team per school.

Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning
De WMO regelt (ingaaande 1 januari 2007) dat de gemeenten verantwoordelijk worden voor samenhangend beleid op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, wonen en welzijn.

het aantal leerlingen met problemen neemt ook geleidelijk toe

Met als hoofdgedachte: niet leunen maar steunen. De eigen verantwoordelijkheid van de burger komt voorop te staan. Het gaat om vijf gemeentelijke taken:

- informatie aan ouders en jeugdigen over opvoeden en opgroeien
- signaleren van problemen door onderwijs en jeugdgezondheidszorg
- toegang bieden tot het gemeentelijke hulp-aanbod
- pedagogische hulp (zoals schoolmaatschappelijk werk en opvoedingsondersteuning)
- coördinatie van de zorg

In dit kader wordt gepleit voor een Zorg Advies Team op alle scholen, samengesteld uit een verschillende professionals: psycholoog, pedagoog, jeugdarts, schoolmaatschappelijk werker, intern begeleider.

Herijking van de Zorg

Deze nota van het ministerie van OCW vormt de aanzet van een ingrijpende herziening van de speciale leerlingenzorg, die in 2010 gerealiseerd moet zijn.

Alle scholen en hun besturen krijgen 'zorgplicht' (passend onderwijs voor elk kind). Het regelstelsel voor het speciaal onderwijs wordt daartoe gedereguleerd. Er wordt uitgegaan van regionale samenwerking en afspraken tussen scholen. De positie van ouders wordt verbeterd en er komen regionale steunpunten voor ouders.

Enkele cijfers

Als we het hebben over jeugdzorg gaat het om grote aantallen jongeren. Uit gezaghebbende nota's kunnen we opmaken dat bij 20% van de basisschoolleerlingen psychosociale problemen worden geconstateerd, waarvan een kwart in behandeling is. In 15% van de gezinnen is sprake van opvoedingsproblemen, variërend van licht (10%) tot zeer ernstig (5%). Het aantal leerlingen met problemen neemt ook geleidelijk toe. Een indicatie daarvoor is het aantal leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO): een toename sinds 2000 van 38%. In 2006 wordt door de Onderwijsinspectie speciaal onderzoek verricht naar de snelle

groei van het aantal leerlingen met gedragsproblemen in het VSO.

Begrijpelijkwijls gaat het ook om grote budgetten. In 2005 is door het rijk meer dan € 900 miljoen aan jeugdzorg besteed. Dat bedrag gaat oplopen tot bijna € 1 miljard in 2007 (tien jaar geleden ging het nog om € 680 miljoen). Vanwege capaciteitsproblemen in de jeugdzorg - met lange wachtlijsten als gevolg - is nog eens ruim € 100 miljoen extra beschikbaar gesteld om de uitvoering van alle aanspraken op jeugdzorg te kunnen realiseren.

Taxatie

We mogen het onderwijsveld en de gemeenten wel veel wijsheid wensen bij het structureren en invullen van hun taken. We mogen blij zijn, dat op veel scholen de nodige inspanningen worden getroost om iedere leerling goede zorg te bieden. Docenten zijn echter in de eerste plaats opgeleid om te doceren en niet om leerlingen op te voeden. Ondersteuning vanuit de jeugdzorg zal ongetwijfeld een welkome aanvulling zijn. Maar het wordt nog een hele puzzel om de beleidsinitiatieven tot een vruchtbare samenhang te smeden. Alleen al de verschillende taalwerelden binnen onderwijs en jeugdzorg vormen een barrière. En met name voor kleinere gemeenten is het een zware opgave om aan de hooggestemde verwachtingen te voldoen.

Ondertussen moeten we niet vergeten te benoemen wat de achtergrond is van deze beleidsmanoeuvres: kennelijk lukt het veel gezinnen - om heel uiteenlopende redenen - niet of onvoldoende hun kerntaak waar te maken.

docenten zijn echter in de eerste plaats opgeleid om te doceren en niet om leerlingen op te voeden

Wat mag je van gezinnen verwachten? Dat de onderwerpen waar scholen gerichte aandacht aan moeten besteden zeker ook in de gezinnen aan de orde komen: omgangsvormen, gezond leven, actief burgerschap, sociale vaardigheden, basiswaarden, kennis van andere culturen en ondernemingszin. Zeker waar het de basiswaarden betreft moet het aandeel van ouders onbetwist zijn:

- dat je beeldrager bent van God die jou geschapen heeft
- dat niet alles wat leuk is ook goed is (denk aan tv-programma's)
- dat je je heel eenzaam kunt voelen als je voor je geloof uitkomt
- dat je wortels elke dag water nodig hebben - zeker op zondag
- dat geluk onafscheidelijk verbonden is met discipline

- dat door God geschapen leven respect verdient - allochtoon en autochtoon
- dat je sterk wordt door in de ander te investeren
- dat geven beter is dan nemen
- dat praten goed is, maar niet als het ten koste van anderen gaat
- dat het hoogste salaris niet het hoogste geluk betekent
- enzovoort

De overdracht van deze en andere basiswaarden hoeven de gezinnen niet over te laten aan de scholen.

de overdracht van deze en andere basiswaarden hoeven de gezinnen niet over te laten aan de scholen

Daar moet - desnoods tegen de verdrukking in - gelegenheid voor worden gezocht. Dat kan ook vast wel - als ouders bereid zijn te snoeien in de agenda.

In de auto kun je spreken over basiswaarden (je hoeft geen DVD-speler in de auto te hebben). Na het journaal kun je democratische

waarden aan de orde stellen. Tijdens de avondmaaltijd kun je de discussie aangaan over vreemdelingenbeleid. Ervaringen op school vormen volop aanleiding om waarden te bespreken. Je kunt je kinderen uitleggen waarom je bepaalde tv-programma of tv-zenders niet aanvaardbaar vindt. Ouders kunnen zelf het thema liefde en seksualiteit aan de orde stellen.

Met andere woorden: het gezin op nummer één zetten is een kwestie van doen. Zorg dat je fit bent als je kinderen in de buurt zijn, want kinderen verdienen pedagogische aandacht van de eigen ouders.

We mogen hopen dat de scholen in het verlengde van de gezinnen gemotiveerd blijven in het onderwijzen en vormen van kinderen en jongeren. We mogen hopen dat er in de toekomst genoeg leraren zijn (en dat de economie daarom maar niet te hard groeit...). We mogen hopen dat onderwijs en jeugdzorg een sterke alliantie gaan vormen. En om het wensenlijstje af te maken: een minister van Jeugdzaken in het volgende kabinet is geen overbodige luxe.

Drs. R. Liefjijn is directeur van GIDS-GPC te Zwolle

KERNREDACTIE:

Dr. E.A. de Boer,
Prof. Dr. B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Drs. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma,
Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten,
J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs. E. Brink, J.M. de Jong,
Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

abonnementsprijs € 49,95
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.
Aanlevering advertenties in overleg.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Lied 424: Looft overal, looft al wat adem heeft

lied van de week

Met lied 424, 'Looft overal, looft al wat adem heeft', komt het Lied van de Week-rooster van 2005-2006 tot een afronding. Een loflied aan het einde van het schoolseizoen en met de zomer en de vakantie in beeld: 'Looft overal, looft al wat adem heeft, looft God die leeft'.

A. de Heer-de Jong ■

Lied 424 is een vertaling van een 17de-eeuwse tekst:

*Let all the world in every corner sing,
my God and King!
The heavens are not too high,
His praise may thither fly,
The earth is not too low,
His praises there may grow.
Let all the world in every corner sing,
my God and King!*

*Let all the world in every corner sing,
my God and King!
The church with psalms must shout,
no door can keep them out;
But, above all, the heart
must bear the longest part.
Let all the world in every corner sing,
my God and King!*

De woorden 'in every corner', in de eerste regel, roepen het beeld op van de vier hoeken der aarde. In de tekst worden vervolgens inderdaad vier 'corners' genoemd, maar het zijn geen windrichtingen. Het zijn zelfs geen geografische bepalingen, al lijkt het daar eerst wel even op. Na 'heaven' en 'earth' (strofe 1 r. 2 en 4) volgen 'church' en 'heart'. Je ziet het voor je: eerst de hoge hemel waar overal Gods lof weerklinkt, dan de aarde, vervolgens de kerk en tenslotte het hart van de mensen. Daar, op die laatste plaats, verborgen en onzichtbaar, moet 'the longest part' van de lofzang ontspringen. De beide strofen zijn op dezelfde manier opgebouwd, volgens een driedelige structuur. R. 1 en 2 vormen de kop: 'Let all the world in every corner sing, my God en King'. In de vier volgende regels komt in elk van de twee regelparen een van de vier 'corners' aan de orde. De laatste twee regels zijn een herhaling van de eerste twee.

George Herbert

De dichter van het lied, George Herbert (1593-1633) was een jongere tijdgenoot van William Shakespeare (1564-1616) en John Donne (1572-1631). Qua stijl is hij met de laatste meer verwant dan met de eerste, want zowel John Donne als George Herbert worden gerekend tot de zogenaamde *metafysische dichters*. Deze richting werkte vooral vanuit een rationele, intellectuele invalshoek en veel minder vanuit het mystieke en intuïtieve. Dat wil overigens niet zeggen dat het dichten gezien werd als een louter intellectueel spel, maar wel dat er op een doordachte en kiene manier met beelden wordt gewerkt.

Herbert was van gegoede afkomst; zijn moeder was een goede bekende van John Donne. Hij studeerde in Cambridge en kreeg ook een functie aan die universiteit, namelijk *orator*, officiële woordvoerder. Vanuit deze positie lag een vervolgstap richting politiek en hofleven voor de hand, maar Herbert koos een andere richting. Hij werd predikant in Bemerton, in de buurt van Salisbury (1630). Daar en in die functie was hij geheel op zijn plaats, men noemde hem zelfs 'Holy Mr. Herbert'. Uiteindelijk was hij slechts drie jaar predikant want in 1633 overleed hij.

Van Herbert zijn twee boeken bekend geworden; beide verschenen postuum. De eerste is *A Priest to the Temple*, een soort handboek voor parochiepriesters. De tweede is *The Temple*, een dichtbundel. In dit laatste boek is 'Let all the world in every corner sing' te vinden.

Herbert stuurde het manuscript van *The Temple* op zijn sterfbed naar een intieme vriend, met de vraag om het te publiceren als het goed genoeg was, en te verbranden als het dat niet was. Hij typeerde het werk als '*a picture of the many spiritual conflicts that have passed betwixt God and my soul, before I could subject mine to the will of Jesus my Master; in whose service I have now found perfect freedom*'.

'Let all the world in every corner sing' werd in Nederland geïntroduceerd met de bundel *102 gezangen*, de Hervormde voorloper van het Liedboek. De vertaling is van de hand van J.W. Schulte Nordholt (1920-1995), een van de zogenaamde 'liedboekdichters'.

Martin Shaw

Tussen het ontstaan van de tekst en dat van de melodie liggen enkele eeuwen. De melodie, die naar Engels gebruik een naam kreeg - 'High Road' - werd geschreven door Martin Fallas Shaw (1875-1958). Deze Martin Shaw studeerde aan het Royal College of Music en was vervolgens werkzaam op diverse terreinen van het muziekleven. Zo werkte hij met de (omstreden) danseres Isadora Duncan, was organist van de St. Mary's (Primrose Hill) en St. Martin-in-the-Fields, mede-oprichter van de Purcell Operatic Society, en hoofdverantwoordelijke voor de kerkmuziek van de Anglicaanse kerk in Chelmsford. Hij componeerde ook, waaronder vele liederen en enkele specifieke kerkliederen. De melodie die hij bij 'Let alle the world in every corner sing' schreef, sluit naadloos aan bij de structuur van de tekst.

In een schema gezet is het melodieverloop als volgt:

r. 1 - A / r. 2 - B

r. 3 - C / r. 4 - C

r. 5 - D / r. 6 - D'

r. 7 - A' / r. 8 - E

Het valt op dat de meeste regels beginnen met een opmaat (r. 1 t/m 6). Verder valt op dat de meeste regels beginnen met een stijgende kwartsprong (g1-c2; r. 1 t/m 4 en 7). Die opmaat, al dan niet met kwartsprong, geeft de melodie een energieke beweging, die wordt voortgezet in de driedeligheid. De voortdurende afwisseling tussen stijgende en dalende melodielijnen geeft een extra kleur. De twee laatste regels krijgen tenslotte nadruk doordat hier de kop van de regels anders wordt. Géén opmaat meer, maar nu een inzet op een noot van drie tellen en in de slotregels zelfs vier opeenvolgende lange noten.

Gebruik

Lied 424 kan bij verschillende gelegenheden worden gezongen. Een van die gelegenheden is het Gloria (in Orde D), de lofprijzing die aansluit op het gebed voor de nood van de wereld. Daarnaast kan ook gedacht worden aan de onderdelen uit de Heidelberger Catechismus die gaan over de heiliging van Gods Naam (zondag 47) en de komst van Gods Koninkrijk (zondag 48). En natuurlijk kan ieder die in de zomer, al dan niet op vakantie, onder de indruk is van Gods Schepping dit lied zingen, evenals een ieder die zich enkele dagen of weken concentreert op evangelisatieactiviteiten.

Anje de Heer is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek. Zij verzorgt voor de deputaatschappen Eredienst en Kerkmuziek het Steunpunt Liturgie

PERSBERICHTEN

Promotie drs J.H.F. Schaeffer

Op woensdag 28 juni 2006 zal, zo God wil, aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijg.) in Nederland promoveren drs. J.H.F. Schaeffer, op een proefschrift getiteld "Createdness and Ethics, The Doctrine of Creation and Theological Ethics in the Theology of Colin E. Gunton and Oswald Bayer"

Promotor is prof.dr. B. Kamphuis.

De promotieplechtigheid vindt plaats in de Lemkerzaal, Broederstraat 16 te Kampen.

Aanvang 15.00 uur.

Nieuwe directeur Theologische Universiteit

Het College van Bestuur benoemde tot directeur van de Theologische Universiteit Kampen, de heer N. Versteeg RA te Best. Hij zal de huidige directeur H. Hartog opvolgen.

De heer Versteeg (1955) heeft na het atheneum de opleidingen HEAO en NIVRA afgerond.

Werkervaring is opgedaan bij een accountantskantoor in Groningen, daarna is hij ruim 15 jaar werkzaam geweest bij Center Parcs in verschillende functies met verantwoordelijkheid voor o.a. de gebieden financiën, personeelszaken en automatisering.

Versteeg is belijdend lid van de Gereformeerde kerk vrijgemaakt te Eindhoven-Best.

De aanstelling aan de TU zal zijn per 1 augustus 2006 voor 0,6 fte.

De eeuw(en) van de Reformatie door Engelse ogen boekbespreking

We stellen aan u voor de Engelse kerkhistoricus Diarmaid MacCulloch, docent te Oxford. Enkele jaren geleden maakte hij naam met de schitterende biografie (692 pagina's) van Thomas Cranmer, de aartsbisschop van Canterbury die Engeland op zijn geheel eigen wijze tot Reformatie wist te brengen.

H. Veldman ■

Wie het voorrecht had om MacCulloch een lezing te horen houden, zal het niet gauw vergeten. Zo verging het mij toen deze kerkhistoricus in oktober 1999 op een congres in het Oostfries Emden sprak over 'De betekenis van Johannes a Lasco voor de Engelse Reformatie' - u kunt de tekst vinden in de bundel studies onder redactie van Christoph Strohm, Johannes a Lasco (1499-1560), Tübingen 2000, p. 315-345. Het is een verhaal dat zich kenmerkt als degelijk en vlot. Degelijk, omdat deze geleerde breed en diep graaft naar (een nieuwe samenhang van) de feiten: weinig details ont-snappen aan zijn aandacht. Ook vlot, omdat het gepresenteerd werd in een aangename stijl en in een boeiende voordracht.

Nu ligt er weer een werk van MacCulloch op onze tafel. Het is de vertaling van het standaardwerk *Reformation - Europe's House divided 1490-1700*. De uitgeverijen Het Spectrum te Utrecht en Standaard Uitgeverij te Antwerpen hebben het in 2005 aangedurfd om de Nederlandse vertaling uit te geven, 832 bladzijden groot. Een lovenswaardig initiatief! We willen er graag enkele kanttekeningen bij plaatsen.

Rome, de Reformatie en de heersers

Waar wij meestal spreken van 'De eeuw van de Reformatie' moet u er bij MacCulloch op letten dat hij die eeuw als het ware uitrekt tot ruim 200 jaar en bovendien niet spreekt van DE Reformatie, maar het bepaald lidwoord bewust weglaat.

Waarom die lange periode van ruim 200 jaar? En waarom begint hij zijn verhaal nog voor 1500? De Reformatie is natuurlijk niet met Luther in 1517 begonnen - ze heeft een betrekkelijk lange voorgeschiedenis. En het valt op dat de schrijver zich hier nog beperkt tot de directe voorgeschiedenis: 1490-1517. Al vermeldt hij natuurlijk het optreden van mannen als Johannes Hus en John Wycliff die ruim honderd jaar voor Luther leefden en door velen worden beschouwd als voorlopers van de kerkhervor-

ming. Wat MacCulloch vooral doet is het maken van een uitgebreide analyse van de toestand in 'de oude kerk' tegen het eind van de 15de eeuw. Hij onderzoekt twee zuilen van de kerk: (1) de mis en het vagevuur - centrale elementen en bovendien onmisbaar geacht, en (2) het primaat van de paus. In de laatste zuil ontstaat een heuse barst door de (wereldse) politiek van de pausen van de 15de eeuw: ze treden meer op als staatshoofd en legeraanvoerder dan als herder van de kudde van Christus. Die kudde komt in beeld als er gelet wordt op de reacties die - hoe summier soms ook als we letten op wat uit 'de volksmond' is opgetekend - gegeven werden op het optreden van de hogere en lagere geestelijkheid, de aparte kaste die tot taak had de weg van het heil te wijzen. Een sterkere stem hadden de humanisten, die de kritiek in soms scherp gestelde bewoordingen naar voren schoven.

De Reformatie had volgens de schrijver voorkomen kunnen worden als er naar die stemmen meer geluisterd was.

De verwachtingen werden steeds hoger gespannen toen Luther en Zwingli (die deels door het humanisme waren heengegaan) de moed hadden om de kwalen van kerk en theologie aan de kaak te stellen en er nieuwe alternatieven voor in de plaats te stellen. We zien hoe velen het spoor van deze hervormers volgden, maar onze aandacht wordt ook getrokken door bewegingen die we als revolutionair, of als wildgroei, plegen aan te duiden: die van de opstandige boeren in Duitsland en van de anabaptisten in verschillende Europese regio's. De vorsten van Duitsland, inclusief keizer Karel V, grepen naar de zwaarste wapens.

Toen de tweede generatie hervormers aantrad, met Calvijn en Bullinger, was daar ook de 'katholieke reformatie' met de pogingen om het herstel van de kerkelijke eenheid te bewerken: met de beweging van Ignatius de Loyola (Societas Jesu), de godsdienstgesprekken rond 1540, en het concilie van Trente (1545-1563). De Reformatie was nog lang niet uitgewerkt

toen Luther en Calvijn stierven. MacCulloch neemt zijn lezers mee naar de volken van Europa die intussen met de godsdienstoorlogen de gevolgen van de kerkelijke verdeeldheid aan den lijve ondervonden. Hij laat ons meekijken naar intrigerende ontwikkelingen in Frankrijk (Bloedbruiloft, Edict van Nantes), Engeland (Mary Bloody en Elisabeth I, de Pilgrimfathers). Ook de Nederlandse geschiedenis krijgt zijn aandacht, van de eerste tekenen van reformatie tot na de grote Synode van Dordrecht. Van deze kerkvergadering meent MacCulloch overigens niet zoveel positiefs te kunnen zeggen. Daarmee wordt zijn eigen geloofskeus duidelijk: hij wil niet denken vanuit de zekerheden van de calvinisten; nog sterker: ook als anglicaan onderschrijft hij geen enkel religieus dogma.

De tijdsbegrenzing van het boek ligt dan nog niet eens bij het einde van de 30- en 80-jarige oorlog (1648), maar tot na de intrekking van het Edict van Nantes door de Zonnekoning (1685) en de stabilisering van Engeland met de Glorious Revolution van Willem III (1688/89). De geografische oriëntatie van deze studie ligt breed-Europees: van de zuidelijke staten en de meest westelijke waar de reformatie nauwelijks wortel kon schieten, tot de Oost-Europese met Polen en de Baltische landen (zoals Litouwen) waar de Contrareformatie zich krachtig wist te ontplooien. En waar toch protestantse eilanden in Hongarije en Roemenië bleven bestaan - MacCulloch spreekt hier zelfs van 'Transsylvania: een gereformeerd Israël'.

Reformatie zeer divers

Maar waarom spreekt de auteur niet van DE Reformatie? Dat heeft minstens twee redenen: a. zijn sociologische aanpak van de thema's leidt tot een naast elkaar zetten van allerlei stromingen die streven naar verandering en verbetering - waarbij alles als 'reformatie' kan worden bestempeld; b. de realiteit gebiedt intussen wel dat we oog hebben voor de onderlinge verschillen in de manier waarop men in de 16de eeuw Rome verliet en een eigen kerkelijk leven opbouwde. Er zijn theologische verschillen (denken we alleen maar aan het Heilig Avondmaal), er zijn cultuurverschillen, waarin oude gewoonten als bijna heilige thema's een onwankelbare plaats innemen, er zijn verschillen in de manier waarop de wereldlijke overheid invloed uitoefent op de nieuwe kerkformatie. DE Reformatie? Hoezo?

Toch blijft MacCulloch ook wijzen op diepere eenheidsgevoelens tussen de verschillende godsdiensten: in de volkscultuur bleef men (vrijwel) gelijk denken over een verschijnsel als hekserij en magie. Zaken als liefde en seks - ook de beoordeling van homoseksualiteit - laten een gemeenschappelijke erfenis zien, met pas geleidelijk aan meer divergentie tussen de verschillende godsdiensten. Het boek eindigt daar waar de krachten van Rationalisme en Verlichting steeds meer merkbaar worden in

de Europese samenleving. Die betekenden voor zowel Rome als Reformatie een compleet nieuwe uitdaging, die dan ook een nieuwe studie waard zal mogen zijn.

De kwaliteit van het werk van MacCulloch ligt voor een belangrijk deel (1) in een nieuwe ordening van de Reformatie-thematiek, (2) in de breed-Europese oriëntatie en (3) in de aandacht voor de volksculturele aspecten van de twee eeuwen van de Reformaties die het denken en handelen van de veel Europeanen hebben gestempeld. Minder is er aandacht voor puur-theologische aspecten uit deze tijd. Voor veel lezers maakt dat het lezen gemakkelijker, sommigen zullen hier de gewenste diepgang gewoon missen.

Eenzijdig in de literatuur

Een enkele opmerking over de gebruikte literatuur wil ik nog kwijt: MacCulloch deelt op pag. 773-778 een aantal 'literatuursuggesties' uit, terwijl daaraan voorafgaand het notenapparaat wordt aangegeven. Daarin misten we toch diverse verwijzingen naar Frans- en Duitstalige literatuur; het is nu allemaal Engelstalig wat de klok slaat. En al is dat alles royaal aangegeven, we denken toch dat men Luther, Zwingli en Calvijn ook moet leren kennen via de eigentijdse standaardwerken die over hen gepubliceerd zijn. Nu blijven de werken van historici als W. von Loewenich, H. Diwald, E. Wollgast en G.W. Locher achterwege. En wat de diverse richtingen binnen het anabaptisme betreft is de literatuurverwijzing wel heel summier en feitelijk niet zo representatief. Wel attent is de beknopte lijst met Nederlandstalige werken (door de vertaler toegevoegd?), met o.m. als auteurs C. Augustijn, R.H. Bremmer, J. Decavele en A.Th. van Deursen. Deze reeks bevat geen oudere literatuur.

Maar deze opmerkingen zijn slechts kleinigheden. Een dergelijk groot werk als MacCulloch ons nu biedt, is het waard met grote nieuwsgierigheid te worden doorgenomen. Via het zeer uitgebreide register is de toegangsweg tot de hier geschetste reformatie-eeuwen heel snel te vinden.

N.a.v.: Diarmaid MacCulloch, *Reformatie. Het Europese huis gedeeld*, 1490-1700. Utrecht/Antwerpen 2005. ISBN: 90 71206 02 5. Omvang 832 pagina's; prijs: € 49,95.

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn.